ปาฐกถาธรรม

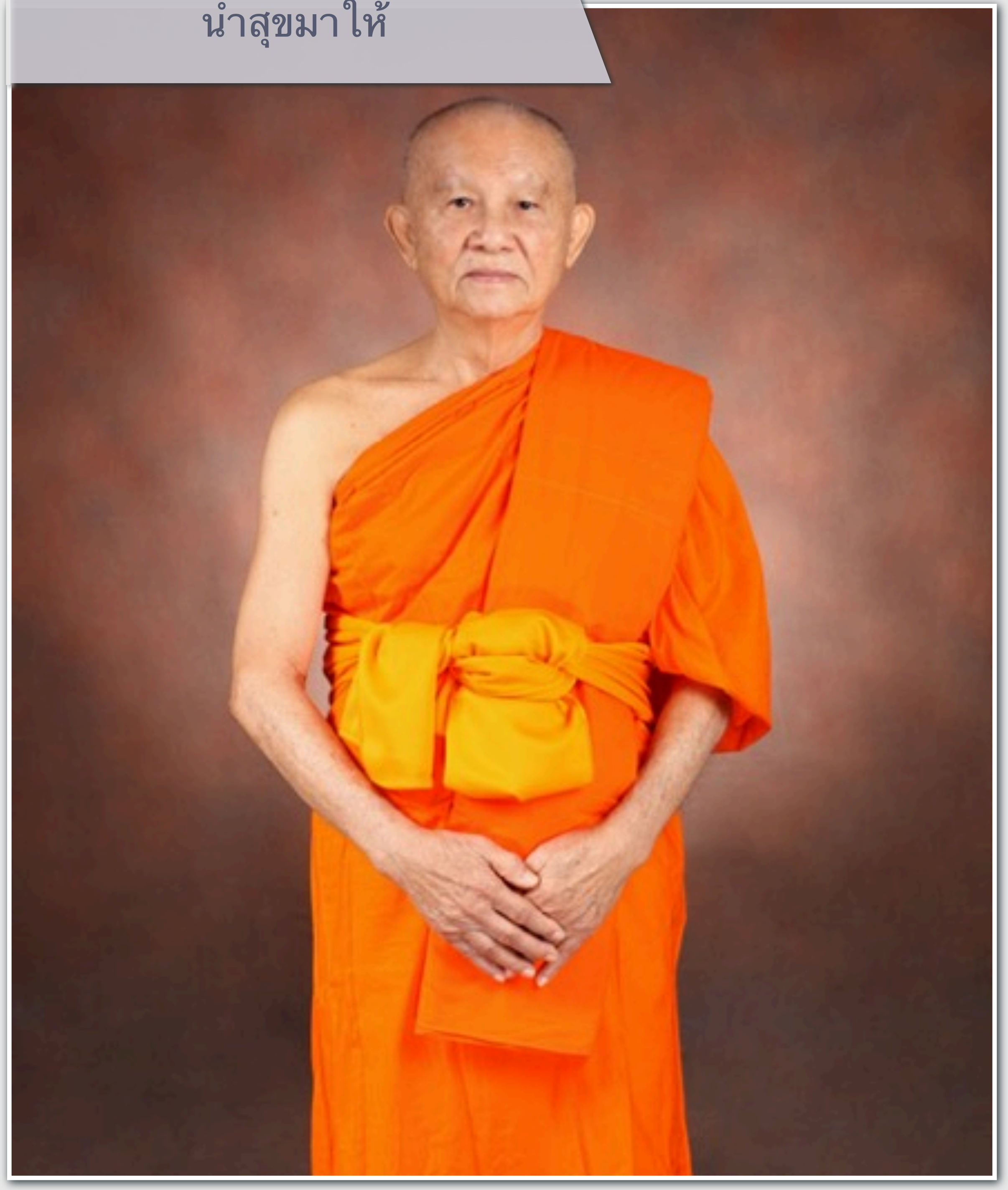
ความสามัคคีแห่งหมู่นำสุขมาให้

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

ปาฐกถาธรรม

ความสามัคคีแห่งหมู่ นำสุขมาให้

ความสามัคคีแห่งหมู่
นำสุขมาให้

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
กรมประชาสัมพันธ์
วันอาทิตย์ที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เวลา ๘.๐๐ น.

ความสามัคคีแห่งหมู่นำสุขมาให้

เ จริญสุข / เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการ ปาฐกถาธรรม ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยนี้

สำหรับวันนี้ อาตมภาพจักได้กล่าวถึงคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ขุ. ธ. ๒๕/๒๔/๔๑) ว่า "สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี" แปลความว่า "ความสามัคคีนำสุขมาให้"

ตามพระพุทธดำรัสนี้ "ความสามัคคีแห่งหมู่" ณ ที่นี้หมายถึง ความปรองดองสมานฉันท์ พร้อมเพียงกันแห่งหมู่คณะ ในการดำเนินชีวิต หรือในการทำกิจการงานโดยชอบธรรม ร่วมกัน ความสามัคคีแห่งหมู่คณะอย่างนี้แหละ ย่อมช่วยให้การดำเนินชีวิต หรือประกอบกิจการงานได้ถึงความสำเร็จ ความเจริญ และสันติสุขได้เป็นอย่างดี

ความสามัคคีปรองดองนั้น ก็คือ การรู้จักประนีประนอมยอมกัน ไม่ทะเลาะวิวาทแก่งแย่งกัน รู้จักตกลงกันด้วยไมตรีจิต

ส่วน ความสมานฉันท์ นั้น ก็คือ ความร่วมใจกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแห่งหมู่คณะ ในการดำเนินชีวิต หรือในการทำกิจการงานโดยชอบธรรมร่วมกัน

พระพุทธดำรัสว่า "ความสามัคคีแห่งหมู่" นี้ พระพุทธองค์จึงทรงหมายถึงเฉพาะ ความสามัคคีแห่งหมู่คณะในการดำเนินชีวิต หรือการกระทำกิจการร่วมกันโดยชอบธรรม คือ โดยความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคมเท่านั้น จึงจะยังประโยชน์สุข และถึงความเจริญสันติสุขอย่างแท้จริงได้

ญาติโยมสาธุชน คงพอจะสังเกตเห็นตัวอย่าง หรือได้ยินได้ฟังข่าวของการแตกแยกสามัคคีในสังคม นับตั่งแต่ในสังคมย่อย ได้แก่ สังคมภายในครอบครัว สังคมในวงงานทุกระดับ ในองค์กรต่างๆ ตลอดไปจนถึงสังคมประเทศชาติ ว่า สังคมใดมีความสามัคคี ปรองดองกัน สมานฉันท์พร้อมเพรียงกัน สังคมนั้นย่อมมีความเจริญและสันติสุข แต่ถ้าสังคมใดแตกแยกสามัคคีกัน สังคมนั้นย่อมหาความเจริญและสันติสุขไม่ได้ ดังที่อาตมภาพจะขอยกตัวอย่างสังคมแต่ละระดับ ที่แตกแยกสามัคคี กับสังคมที่สามัคคีปรองดองกัน ว่ามีผลเช่นไร อะไรเป็นเหตุปัจจัย พอเป็นเครื่องเพิ่มพูน สติปัญญา บารมี แก่สาธุชนผู้ฟัง ผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติตามสมควรแก่เวลาต่อไป

ตัวอย่างครอบครัวใดที่สมาชิกในครอบครัวนั้น นับตั้งแต่พ่อบ้านแม่เรือน ถึงลูกหลาน และบุคคลอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ด้วยกัน มีความรักใคร่ปรองดองกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยดี คือด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน ด้วยความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจกัน และรู้จักโอนอ่อนผ่อนปรนเข้าหากัน สมาชิกในครัวเรือนนั้น ได้แก่พ่อบ้านแม่เรือนย่อมมีกำลังใจประกอบสัมมาอาชีวะ ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยดี ไม่ต้องวิตกกังวลใจในปัญหาครอบครัว ลูกหลานก็มีกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน และได้กลับมาช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานตามสมควรต่อหน้าที่ แม้ผู้อาศัยอยู่ด้วยก็มีกำลังใจปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบด้วยดี ครอบครัวนั้นก็ย่อมมีแต่ความเจริญและสันติสุข

ส่วนครอบครัวใด สมาชิกในครอบครัวนั้น มีแต่การทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ปฏิบัติต่อกันด้วยดี คือไม่รู้จักเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจกัน ไม่พยายามทำความเข้าใจกัน ไม่รู้จักโอนอ่อนผ่อนปรนเข้าหากัน หนักๆ เข้าถึงครอบครัวแตกแยก สมาชิกในครัวเรือนนั้น ย่อมขาดกำลังใจในการประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยดี เพราะมีแต่ความวิตกกังวลหนักใจ ในปัญหาครอบครัว และยิ่งถึงครอบครัวแตกแยกด้วยแล้ว ลูกหลานก็ยิ่งขาดความอบอุ่น ขาดกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน บางรายหันไปคบหมู่สู่เพื่อนที่ชักนำไปในทางเสื่อมเสีย เช่นเที่ยวเตร่ตามห้างสรรพสินค้า และหลงติดเพื่อน หลงติดแฟชั่น หลงแสงสีชอบเที่ยวเตร่ไปตามแหล่งบันเทิงเริงรมย์ต่างๆ ขาดความเอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน นำชีวิตไปสู่ความเสื่อมเสีย ตกต่ำ ถึงความล้มเหลวแห่งชีวิต และต้องประสบกับความทุกข์เดือดร้อนลงไป ตามลำดับ จนยากแก่การเยียวยาแก้ไข เมื่อสังคมครอบครัวเป็นเช่นนี้มากขึ้น ก็กลายเป็นปัญหาใหญ่โตของสังคมโดยส่วนรวมมากขึ้น ดังที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟังข่าวทางสื่อมวลชนอย่างมากมายในทุกวันนี้

สาเหตุสำคัญที่เป็นเหตุให้ครอบครัวแตกแยก ได้แก่ความที่พ่อบ้านแม่เรือนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายมักมากในกามคุณ ไม่สำรวมในกาม จึงประพฤตินอกใจกัน ไม่ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อกัน จนอีกฝ่ายหนึ่งทนไม่ได้ นี้ประการ ๑ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย เป็นคนเจ้าอารมณ์ มักมีโทสะแรงกล้า เห็นแก่ตัวจัด เอาแต่ใจตัว ไม่รู้จักอดออมถนอมน้ำใจกัน บางรายถึงกับด่าทอ ตบตีกัน จนอีกฝ่ายหนึ่งเอือมระอาและทนไม่ได้ นี้ประการ ๑ และ/หรือ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ขาดความรับผิดชอบในครอบครัว มักทอดทิ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดชอบครอบครัวแต่ฝ่ายเดียว นี้อีกประการ ๑ โดยเฉพาะข้อนี้ ในยุคที่ความเจริญทางเทคโนโลยี และทางวัตถุเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ขาดการพัฒนาทางด้านศีลธรรมประจำใจเหล่านี้เป็นเหตุให้ ชายหญิงมีเพศสัมพันธ์กันง่าย แต่ไร้จิตสำนึกรับผิดชอบในคู่ครอง จึงแตกแยกและทอดทิ้งกันได้ง่าย และแม้บุตรที่เกิดมาเพราะพ่อแม่มีเพศสัมพันธ์กันอย่างง่ายดายนั้น ก็มักถูกทอดทิ้ง ดังมีข่าวกันมาอยู่ในทุกวันนี้ ผู้ที่ต้องประสบความทุกข์เดือดร้อนที่สุด โดยมากก็คือฝ่ายหญิงและเด็กที่เกิดแต่การมีเพศสัมพันธ์กันง่ายๆ ของพ่อแม่เช่นนั้นเอง ยิ่งหญิงใดที่มักแสดงตนว่าเซ็กซี่ หรือประสงค์ให้ใครๆ เห็นว่าตนนั้นเซ็กซี่ มักหลงคารมคำชมว่าสวย เซ็กซี่เพียงไร หญิงเช่นนั้นแหละ ที่หลงดำเนินชีวิตไปด้วยความเสี่ยงต่อความเสื่อมเสียอย่างยิ่ง และมักถึงความทุกข์เดือดร้อนได้อย่างง่ายดายที่สุด เหมือนแมลงเม่าบินเข้ากองไฟ ฉันใด ฉันนั้น แม้แรกๆ จะคิดด้วยมานะทิฏฐิว่า “ฉันไม่แคร์ หาแฟนใหม่อีกก็ได้” แต่สรีระ

หญิงนั้นเสื่อมโทรมเร็วกว่าชาย และยิ่งเปลี่ยนคู่นอน หรือยิ่งมีเพศสัมพันธ์บ่อยมากขึ้นเพียงไร ก็กลับจะเป็นคนด้อยค่า และถึงความไร้ค่า ในสายตาของชายที่มีคุณค่า คือที่มีฐานะดี มีคุณธรรมดี ที่ประสงค์จะมีภรรยาผู้ที่จะต้องมาเป็นเพื่อนคู่คิดมิตรคู่ใจที่ดี ที่จะมาเป็นแม่บ้านที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่จะมาเป็นแม่ที่ดีของลูก มากเพียงนั้น

เพราะเหตุนั้น ความรู้จักรักนวลสงวนตัวแบบไทยพุทธโบราณคือความรู้จักมีสติยับยั้งชั่งใจ ไม่รีบผลีผลามชิงสุกก่อนห่าม พิจารณาเพื่อนหรือบุคคลที่หมายปองให้ดี ให้มีความพร้อมที่จะครองเรือนอยู่ร่วมกันให้ดีเสียก่อน ดังสุภาษิตโบราณท่านว่า "ดูช้างให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่ ถ้าจะให้แน่ต้องดูถึงย่าถึงยาย" นั้น จึงยังเป็นมนต์ขลังแก่ผู้ประสงค์จะมีครอบครัวที่ร่มเย็น เป็นสุข

เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเดียวกันแล้วก็พึงปฏิบัติต่อกันด้วยดี คือด้วยความเป็นผู้มีศีลมีธรรม ได้แก่ ความเป็นผู้มีความสันโดษในคู่ครองของตน มีความสำรวมในกาม ไม่มักมากในกามคุณ ไม่เกี่ยวข้องและ/หรือติดอยู่ในอบายมุขทั้งปวง มีความรับผิดชอบในครอบครัวของตน ปฏิบัติต่อกันด้วยพรหมวิหารธรรม จะคิด จะพูด จะกระทำการสิ่งใด ก็คิด พูด ทำ ด้วยเมตตาธรรม คือ ด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ให้ครอบครัวอยู่ดีมีสุข รู้จักอดกลั้นต่ออนิษฐารมณ์ คืออารมณ์ที่ไม่ดี รู้จักอภัยให้กัน รู้จักเห็นอกเห็นใจและเข้าใจกัน รู้จักทนุถนอมน้ำใจกัน กล่าวโดยสรุปคือ "รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา" นั้นเอง

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสข้อควรปฏิบัติดีต่อกันระหว่างสามี-ภรรยา มีปรากฏในสิงคาลสูตร (ที. ปาฏิ. ๑๑/๒๐๑/๒๐๔) ว่าดังนี้

"ดูก่อนคฤหบดีบุตร ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลังอันสามีพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ ด้วยยกย่องว่าเป็นภรรยา ๑ ด้วยไม่ดูหมิ่น ๑ ด้วยไม่ประพฤตินอกใจ ๑ ด้วยมอบความเป็นใหญ่ให้ ๑ ด้วยให้เครื่องแต่งตัว ๑

ดูก่อนคฤหบดีบุตร ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลังอันสามีพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์สามีด้วยสถาน ๕ คือ จัดการงานดี ๑ สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดี ๑ ไม่ประพฤตินอกใจสามี ๑ รักษาทรัพย์ที่สามีทำมาหาได้ ๑ ขยัน ไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง ๑

ดูก่อนคฤหบดีบุตร ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลังอันสามีบำรุงด้วยสถาน ๕ เหล่านี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์สามีด้วยสถาน ๕ เหล่านี้ ทิศเบื้องหลังนั้นชื่อว่า อันสามีปกปิดให้เกษมสำราญ ให้ไม่มีภัยด้วยประการฉะนี้."

ครอบครัวใดที่สมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สามี-ภรรยาปฏิบัติต่อกันด้วยดีอย่างนี้ ย่อมมีแต่ความสามัคคีปรองดองกัน อันนำชีวิตให้ถึงความเจริญและสันติสุขได้อย่างแน่นอนแท้จริง

อีกตัวอย่างหนึ่ง ความสามัคคีในวงงาน หน่วยงานราชการหรือองค์กรใดที่ข้าราชการหรือสมาชิกชององค์กรนั้น ทุกระดับ มีความสมัครสมานสามัคคีปรองดอง พร้อมเพียงกันประกอบกิจการงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ (Team work) โดยชอบ คือ ประกอบกิจการงานร่วมกัน และปฏิบัติต่อกัน ด้วยความถูกต้องตามกฎหมาย และศีลธรรม ไม่อิจฉาริษยาแก่งแย่ง

ชิงดีกัน ไม่ขัดแข้งขัดขากัน เป็นต้น และปฏิบัติถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของสังคม ๑ ด้วยความเหมาะสมกับกาลเวลา สังคมและสิ่งแวดล้อม ๑ ด้วยความสุจริตใจ มีความจริงใจต่อกัน ๑ และ ด้วยความยุติธรรม ปราศจากความอคติต่อกัน ๑ หน่วยงานราชการนั้นหรือองค์กรนั้น ก็ย่อมจะมีแต่ความเจริญและสัตติสุข แต่ถ้าหน่วยงานราชการหรือองค์กรใด มีข้าราชการหรือพนักงานขององค์กรนั้น ไม่มีความสามัคคีปรองดองกัน ไม่พร้อมเพรียงกันในการประกอบกิจการงานเป็นหมู่คณะร่วมกันโดยชอบธรรม และไม่ปฏิบัติต่อกันด้วยความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ด้วยความเหมาะสม และบริสุทธิ์ ยุติธรรมแล้ว ข้าราชการในหน่วยงาน หรือพนักงานขององค์กรนั้น ก็ย่อมไม่สามารถประกอบกิจการงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงได้

อนึ่ง การขาดความสมัครสมานสามัคคีระหว่างสังคมของคนในชาติที่รุ่นแรงจนถึงขั้นการก่อความไม่สงบ มีการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สิน ถึงขั้นรบราฆ่าฟันกันในที่ต่างๆ เพราะกิเลส ได้แก่ความเป็นมิจฉาทิฏฐิ เห็นผิดเป็นชอบ มีความโลภจัด เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เห็นแก่พวกพ้องหมู่เหล่าจัด และอิจฉาริษยากัน โกรธพยาบาทอาฆาตจองเวรกัน หลงมัวเมา ไม่รู้และ/หรือไม่ยอมรับรู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ผิด-ชอบ ชั่ว-ดี ไม่รู้และ/หรือไม่ยอมรับรู้ระเบียบวินัย และกฎหมายของบ้านเมือง จึงปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความขาดสติสัมปชัญญะ ดำเนินชีวิตตน และปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยความไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และกฎหมายของบ้านเมือง ด้วยความไม่เหมาะสม ไม่บริสุทธิ์ใจ และด้วยความอยุติธรรม ซึ่งย่อมก่อให้เกิดความแตกแยกสามัคคีในสังคมประเทศชาติ และก่อให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนแก่ทั้งตนเองและผู้อื่นมาก

ผู้ที่มักสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นนั้น อีกต่อไปก็ตนเองนั่นแหละ จะต้องได้รับผลกรรมตามสนอง ไม่นานเกินรอ และพลอยให้ครอบครัว ต้องประสบกับความทุกข์ ความเดือดเนื้อร้อนใจตามได้ด้วย ผู้ที่มีจิตใจเหี้ยมโหด มักฆ่า มักทำร้ายผู้อื่น ย่อมก่อเวรให้ตัวเองต้องถูกตามล่า ตามฆ่าล้างแค้นกันอีกต่อๆ ไป ไม่มีวันได้อยู่เย็นเป็นสุขเลย ผลกรรมอันเป็นบาปอกุศลเช่นนี้ยังจะติดตามให้ผลเป็นความทุกข์เดือนร้อนในภพชาติต่อๆ ไปอีกนับภพนับชาติไม่ถ้วน

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงถึงมูลเหตุแห่งการวิวาทบาดหมาง ถึงความแตกแยกสามัคคีในหมู่คณะมี ๖ ประการใหญ่ (มีปรากฏใน ที. ปาฏิ. ๑๑/๓๑๘) มีความโดยย่อ ว่า

๑. เป็นผู้มักโกรธ มักผูกโกรธ

๒. เป็นผู้ลบหลู่ ตีตัวเสมอ

๓. เป็นผู้มักริษยา มีความตระหนี่

๔. เป็นผู้โอ้อวด มีมารยา

๕. เป็นผู้มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

และ ๖. เป็นผู้ยึดมั่นในความเห็นของตน คือ ไม่ยืนอยู่บนหลักธรรม คือ ไม่มั่นคงในหลักธรรมอันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว มักถือรั้น คลายได้ยาก

พระพุทธดำรัส ตรัสมูลเหตุแห่งการวิวาท บาดหมาง ถึงความแตกแยกสามัคคีในหมู่คณะ ๖ ประการที่กล่าวนั้น หมายถึงว่าบุคคลผู้เป็นเช่นนั้น ย่อมไม่เคารพ ยำเกรง ในคุณพระพุทธ ในคุณพระธรรม และในคุณพระสงฆ์อยู่ คือ ไม่หนักแน่นในพระพุทธ ในพระธรรม และในพระสงฆ์อยู่ แล้วก็ ย่อมไม่กระทำให้บริบูรณ์ในสิกขา คือ ในการศึกษาอบรมกาย อบรมวาจา และอบรมใจ ให้สงบเรียบร้อยดี ไม่มีโทษ โดยการปฏิบัติศีลและสมาธิ และไม่กระทำให้บริบูรณ์ในการศึกษาอบรมปัญญา โดยการปฏิบัติสมถวิปัสสนาภาวนา ให้เห็นแจ้ง รู้แจ้งสภาวธรรม และสัจธรรมตามที่เป็นจริง รวมเป็นการไม่ปฏิบัติไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ให้เจริญ ให้บริบูรณ์ถึงอธิศีล คือ ศีลยิ่ง อธิจิต คือ จิตยิ่ง สมาธิยิ่ง อธิปัญญา คือ ปัญญาอันยิ่ง อันเป็นทางให้ถึงมรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง และที่เป็นบรมสุข อย่างถาวร

เมื่อบุคคล ไม่กระทำให้บริบูรณ์ในไตรสิกขา ดังกล่าวแล้ว โอกาสที่จะเป็นผู้มักโกรธ มักผูกโกรธไว้, เป็นผู้ลบหลู่ ตีตนเสมอ, เป็นผู้มักริษยา มีความตระหนี่, เป็นผู้โอ้อวด มีมารยา, เป็นผู้มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม, เป็นมิจฉาทิฏฐิผู้ยึดมั่นในความเห็นของตนอย่างผิดๆ โดยไม่มีจุดยืนอยู่บนหลักพระธรรมวินัย คือ ไม่มั่นคงอยู่ในหลักธรรม อันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว มักถือรั้น คลายได้ยาก เช่นนั้น ก็มีโอกาสเป็นได้มาก และนี้เองคือ มูลเหตุในเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท บาดหมาง ถึงความแตกสามัคคีในหมู่คณะ ไปตามส่วนแห่งกิเลส ตัณหา และมิจฉาทิฏฐิ คือ ความเห็นผิดที่มีในจิตสันดานนั้น

พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงโทษแห่งความวิวาท บาดหมาง แตกแยกสามัคคีในหมู่คณะ ว่า เป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์สุขแก่ชนหมู่มาก เป็นไปเพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก และว่า เป็นไปเพื่อความทุกข์เดือดร้อนแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย อีกด้วย แล้วพระพุทธองค์จึงได้ตรัส วิธีปฏิบัติเพื่อป้องกัน และ แก้ไขปัญหาความแตกแยกสามัคคี เช่นนี้ไว้อีกด้วย ว่า

"ผู้มีอายุทั้งหลาย ถ้าพวกท่านพิจารณา เห็นมูลเหตุแห่งความวิวาทเห็นปานดังนี้ ทั้งภายในภายนอก พึงพยายามที่จะละมูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามเช่นนั้นเสีย ผู้มีอายุทั้งหลาย ถ้าพิจารณาไม่เห็นมูลเหตุ แห่งความวิวาทเห็นปานดังนี้ ทั้งภายในภายนอก พึงปฏิบัติเพื่อไม่ให้มีมูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามเช่นนั้นต่อไป เมื่อพยายามได้เช่นนี้ ย่อมจะละมูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามเช่นนี้เสียได้ เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ มูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามเช่นนี้ ย่อมจะไม่มีได้อีกต่อไปฯ"

พระพุทธดำรัสนี้ ได้ทรงแสดงวิธีปฏิบัติทั้งเพื่อป้องกัน และทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ความแตกแยกสามัคคีในหมู่คณะให้ระงับไป ว่า พึงพิจารณาเหตุในเหตุถึงต้นๆ แห่งความวิวาท ทั้งภายในภายนอก แล้วพึงพยายามละมูลเหตุเหล่านั้นเสีย แม้เมื่อมูลเหตุเหล่านี้ระงับไป ก็ยังพึงต้องพิจารณามูลเหตุในเหตุเหล่านี้ แล้วพึงปฏิบัติเพื่อมิให้มีมูลเหตุแห่งความวิวาทอันเลวทรามนั้น เกิดขึ้นได้อีก

นอกจากนี้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังได้ตรัสหลักธรรมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีปรองดอง สมานฉันท์ และความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คณะ โดยเป็นคุณเครื่องทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม ให้เป็นที่รักที่เคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันและกัน ให้ระลึกถึงกัน และเป็นไปเพื่อความไม่วิวาทบาทหมางกัน ชื่อว่า "สาราณิยธรรม ๖" (ที. ปาฏิ. ๑๑/๓๑๗) ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสสอนพระภิกษุทั้งหลายดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

(๒) เข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

(๓) เข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

หลักธรรมปฏิบัติ ๓ ข้อแรกนี้ หมายความว่า ให้พระภิกษุและ/หรือหมู่ชนทั้งหลายที่อยู่ร่วมกันในสังคม ปฏิบัติต่อเพื่อนพระภิกษุ สามเณร ซึ่งเป็นเพื่อนสพรหมจารี คือ ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยกัน และทั้งปฏิบัติต่อกันในระหว่างหมู่ชนทั้งหลาย ด้วยจิตเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ได้แก่ ช่วยขวนขวายในธุรกิจของเพื่อนสพรหมจารีหรือในระหว่างบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม ในประเทศชาติเดียวกัน ด้วยจิตใจเอื้ออาทรต่อกัน ด้วยความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจกัน และด้วยความปรารถนาดีต่อกัน คือ ด้วยความรักปรารถนาเพื่อนสพรหมจารี และเพื่อนร่วมชาติร่วมประเทศเดียวกัน ให้อยู่เย็นเป็นสุข หรือให้พ้นทุกข์ ได้แก่ ช่วยพยาบาลภิกษุหรือบุคคล ผู้เจ็บไข้ได้ป่วย หรือด้วยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และ/หรือ ด้วยความเอื้ออาทร คิดปรารถนาแต่สิ่งที่จะเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กันและกัน ดังนี้เป็นต้น

(๔) ลาภอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วยธรรม ได้มาแล้วโดยธรรม โดยที่สุดแม้เพียงอาหารในบาตร ก็ไม่หวงกันด้วยลาภปานดังนั้น แบ่งปันกับเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลาย ผู้มีศีล

ข้อนี้ ก็ทรงสั่งสอนให้พระภิกษุหรือสาธุชนผู้อยู่ร่วมกันในสังคมประเทศชาติเดียวกัน รู้จักแบ่งปันลาภผลที่ตนได้มาโดยชอบธรรม ให้แก่กัน ไม่หวงไว้บริโภคใช้สอยจำเพาะตนแต่ผู้เดียว

(๕) ศีลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย ศีลเป็นไทย อันวิญญูชนสรรเสริญ ไม่เกี่ยวด้วยตัณหาและทิฏฐิ เป็นศีลที่เป็นไปเพื่อสมาธิ ภิกษุเป็นผู้ถึงความเป็นผู้เสมอกันโดยศีล ในศีลเห็นปานดังนั้นกับเพื่อนสพรหมจารีหรือในหมู่ชนทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

สาราณิยธรรมข้อที่ ๕ นี้ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงข้อปฏิบัติที่จะให้เกิดความสามัคคีปรองดองกัน ในระหว่างเพื่อนสพรหมจารี และเพื่อนมนุษย์ผู้อยู่ร่วมกันในสังคม อันจะยังความสันติสุขให้เกิดมีและเจริญขึ้นได้อย่างแท้จริงนั้น คือ ความเป็นผู้มีศีลที่บริสุทธิ์สมบูรณ์เสมอกัน ชื่อว่า "สีลสามัญญตา" ทั้งต่อหน้าและลับหลัง พระภิกษุก็ทรงศีลบริสุทธิ์สมบูรณ์ ตามส่วนของพระภิกษุ สามเณรก็มีศีลบริสุทธิ์สมบูรณ์ ตามส่วนของสามเณร แม้อุบาสก อุบาสิกา สาธุชนทั้งหลาย รก็มีศีลบริสุทธิ์สมบูรณ์

ตามส่วนของอุบาสก อุบาสิกา และสาธุชนทั้งหลาย ดังนี้เป็นต้น ถ้าในหมู่คณะผู้ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยกัน ก็ดี หรือในหมู่ชนในสังคมในประเทศชาติเดียวกัน ก็ดี มีผู้ทุศีลอยู่ร่วมกับหมู่คณะมากเพียงไร ย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อน แก่สังคมหรือหมู่คณะได้มากและย่อมเป็นที่รังเกียจของผู้มีศีลเพียงนั้น และโดยเหตุนี้ ความแตกร้าวก็จะเกิดมีขึ้นได้มาก เพราะเหตุนั้น สีลสามัญญตา คือ ความเป็นผู้เสมอกันในศีลที่บริสุทธิ์และสมบูรณ์เสมอกัน จึงเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันด้วยสามัคคีธรรม อันยังให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในหมู่พระภิกษุ และในหมู่สาธุชนคนดีทุกหมู่เหล่าที่อยู่ในสังคมประเทศชาติอย่างมั่นคงได้

(๖) ทิฏฐิอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งประเสริฐ เป็นเครื่องนำสัตว์ออกจากทุกข์ ย่อมนำออกเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้กระทำทิฏฐินั้น ภิกษุถึงความเป็นผู้เสมอกันโดยทิฏฐิเห็นปานดังนั้น กับเพื่อนสพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายความว่าในสังคมประเทศชาติใดมีบุคคล ผู้มิจฉาทิฏฐิ เห็นผิดเป็นชอบ อยู่ร่วมกันมากเพียงไร ย่อมก่อให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนแก่ผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้มากเพียงนั้น

สาราณิยธรรมข้อที่ ๖ นี้. พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงข้อปฏิบัติที่จะให้เกิดความสามัคคีปรองดองกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกันในระหว่างเพื่อนสพรหมจารีและประชาชนผู้อยู่ในสังคม และประเทศชาติเดียวกัน อันจะยังความสันติสุขให้เกิดมีอย่างมั่นคงแท้จริงได้ อีกประการหนึ่ง คือ ความเป็นผู้มีทิฏฐิ คือ ความเห็นซึ่งประเสริฐ อันจะนำไปสู่ความพ้นทุกข์โดยชอบเสมอกัน กล่าวคือ สอดคล้องกัน ไม่ขัดแย้งถึงขั้นทะเลาะวิวาทบาดหมางกัน นี้ชื่อว่า “ทิฏฐิสามัญญตา”

จริงอยู่มนุษย์ย่อมมีความเห็นแตกต่างกันได้ แต่จักต้องไม่รุนแรงถึงความวิวาทบาดหมางกัน รบราฆ่าฟันกัน เพราะมีความเห็นผิดกัน

นี้คือ หลักธรรมปฏิบัติ ชื่อว่า “สาราณิยธรรม ๖” ที่ชาวโลกรู้จักกันว่า “หลักความเอื้ออาทรต่อกัน” ดังพระพุทธองค์ได้ตรัสว่า เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่รัก เป็นเครื่องกระทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความพร้อมเพรียง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันฯ ของหมู่คณะ อันยังให้เกิดความเจริญสันติสุขของหมู่คณะ ที่สาธุชนพึงเอาใจใส่ นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ในการประกอบกิจการงานร่วมกัน และปฏิบัติต่อกันเพื่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี ปรองดองกัน อันจะเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันของสังคมหมู่คณะน้อยใหญ่ทั้งปวง

เพราะเหตุนั้น ผู้ปรารถนาความเจริญและสันติสุข ในการดำเนินชีวิตและ/หรือ ในการดำเนินกิจการร่วมกันโดยธรรม จึงพึงศึกษาและปฏิบัติธรรมอบรมกาย วาจา และจิตใจของตน ให้สงบเรียบร้อยดี ไม่มีโทษอบรมปัญญาของตนให้เห็นแจ้ง รู้แจ้ง ในสภาวธรรมและสัจจธรรมตามที่เป็นจริง ให้รู้บาป-บุญ คุณและโทษ ให้รู้สิ่งที่เป็นแก่นสารสารประโยชน์และที่มิใช่แก่นสารสารประโยชน์ของชีวิตตามที่เป็นจริง และ ให้รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ก็จะรู้ข้อที่ควรยึดถือเป็นหลักปฏิบัติและรู้ข้อที่ควรเลิกละ รู้สิ่งที่ควรปล่อยวาง ได้แก่ รู้จักลดมานะ ละทิฏฐิ ไม่แข็งข้อต่อกัน และรู้ข้อที่ควรปฏิบัติต่อกันด้วยดี และรู้จักการอภัยให้แก่กันไม่ถือโทษโกรธกัน อันจะเป็นเครื่องปลูกและสมานไมตรี ให้เกิดความรัก-

นับถือต่อกัน ให้เกิดความสามัคคี ปรองดอง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อความเจริญและความสันติสุขของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน

ก่อนยุติปาฐกถาธรรมนี้ ขอชาวไทยทั้งปวงตั้งสัตยาธิษฐาน ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงได้โปรดดลบันดาน อภิบาล คุ้มครองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ จงมีพระชนมายุยิ่งยืนนาน ทรงเกษมสำราญในไอศูรย์ศิริราชสมบัติ ทรงแผ่พระบารมีปกป้อง พสกนิกรชาวไทยทั้งปวง ให้อยู่เย็นเป็นสุข ตลอดกาลนานเทอญ

ขอถวายพระพร และขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร